

**DEMOGRAFSKI POKAZATELJI, ZAPOSLENOST-NEZAPOSLENOST
I VREDNOVANJE RADA PRIJE I NAKON ULASKA U EU NA
PRIMJERU POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE**

**DEMOGRAPHIC INDICATORS, EMPLOYMENT-UNEMPLOYMENT
AND EVALUATION OF LABOR BEFORE AND AFTER ENTRY INTO
THE EU IN THE CASE OF POŽEGA-SLAVONIA COUNTY**

Pregledni znanstveni članak

*Prof. dr. Velibor Peulić, dipl. ecc.**

*Mag. iur. Goran Matijević, univ.bacc.ing.traff**

*Pred. VŠ Nermin Palić, dipl. ing. saobr. i kom.**

Sažetak

Prošlo je nešto više od šest godina od kada su Republika Hrvatska i predmet ovog istraživanja prostor Požeško-slavonske županije u zadnjem proširenju pristupili Europskoj uniji (u daljnjem tekstu EU) i to 1. srpnja 2013. godine. Pristup EU, uslijedilo je nakon osamostaljenja i izlaska iz bivše zajednice naroda - SFRJ, rata i dugog procesa pregovaranja, u uvjetima prekinutih i nedovoljno uspostavljenih veza s prijeratnim tržištima na prostorima SFRJ, te neadekvatnoj afirmiranosti i usmjerenosti (uz naravno visoke zahtjeve za kvalitetom) ka novim tržištima zajednice kojim se težilo. Kod većine građana prema anketama i mišljenjima, pristupanje EU, tada je značilo mogućnost sudjelovanja na europskom tržištu, slobodan protok roba, usluga, radne snage i kapitala, dotok investicija i novih tehnologija, te pristup strukturnim fondovima EU, odnosno gospodarski oporavak nakon rata i najvećim djelom neuspjelog procesa tranzicije. Istovremeno, Europski fondovi koji predstavljaju pomoć kod ravnomjernog razvoja regija, modernizacije poljoprivrede, očuvanja okoliša, razvoja infrastrukture i kvalitetnijeg obrazovanja, kao i mnoge druge mogućnosti trebali su doprinijeti poboljšanju cjelokupnog stanja gospodarstva i ukupnog

* Visoka škola „CEPS - Centar za poslovne studije“ u Kiseljaku, E-mail: velibor.peulic@ceps.edu.ba

* Policijski službenik za prevenciju, MUP RH, PU Požeško-slavonske

* Visoka škola „CEPS - Centar za poslovne studije“ u Kiseljaku, E-mail: nermin.palic@ceps.edu.ba

razvitka, kako na prostoru RH, tako i za prostor Požeško-slavonske županije. Nakon nešto više od 5 godina članstva u EU, uočeno je nešto što će imati trajne posljedice za ovaj prostor (a slično je stanje i u ostalim Slavonskim županijama), a to je iseljavanje građana u zemlje EU, s boljim vrednovanjem rada. Upravo je to prilika istražiti trenutna kretanja, a istraživanje može biti od koristi lokalnoj zajednici, kao i zemljama koje kane pristupiti EU, a u sličnim su gospodarskim uvjetima kao Slavonija.

Ključne riječi: Požeško-slavonska županija, gospodarstvo, demografski pokazatelji.

Abstract

It has been over six years since the Republic of Croatia and the subject of this research Požega-Slavonia County joined the European Union (hereinafter referred to as the EU) in the last enlargement in July 1, 2013. Access in EU came after the independence and exiting of the former community - SFRY, war and a long negotiation process, in the context of broken and insufficiently established links with the pre-war markets in the SFRY, and inadequate affirmation and orientation (with high-quality requirements of course) towards new aspirational community markets. For most citizens, according to polls and opinions, joining the EU meant being able to participate in the European market, free movement of goods, services, workers and capital, inflow of investments and new technologies, and access to EU structural funds, ie economic recovery after the war and for the most part a failed transition process. At the same time, European funds that assist in the equitable development of the regions, the modernization of agriculture, the environment, the development of infrastructure and higher quality education, as well as many other possibilities, should have contributed to the improvement of the overall state of the economy and overall development, both on the territory of the Republic of Croatia and the area of Požega-Slavonia county. After just over 5 years of membership in the EU, we did the research and came to a conclusion (that is similar in other Slavonian counties) which is the emigration of citizens to EU countries due to better work evaluation. This is an opportunity to explore current trends. The research can be useful to the

local community as well as to the countries planning to join the EU, which are in similar economic conditions as Slavonia.

Key words: Požega - Slavonia County, economy, demographic indicators.

1. UVOD

Požeško-slavonska županija (u daljnjem tekstu PSŽ) nalazi se u sjeveroistočnom dijelu RH-e, a Grad Požega mu je upravno i administrativno središte. Ukupna površina iznosi 1.815 km² ili 3,2% ukupnog (kopnenog) teritorija RH-e. PSŽ sastoji se od dvije prostorno odvojene cjeline - Požeške kotline, koju nazivamo Požeštinom i Pakračko-lipičkog kraja, a administrativno je podijeljena na pet gradova (Požega, Pakrac, Lipik, Pleternica i Kutjevo) i pet općina (Brestovac, Velika, Kaptol, Jakšić i Čaglin). PSŽ reljefno promatrano podijeljena je na dva osnovna tipa, nizine uz rijeke Orjavu, Londžu i Pakru, te planine: Psunjom (984 m), Papukom (953 m), Krndijom (792 m), Dilj gorom (461 m) i Požeškom gorom (618 m).

Prema Nacionalnoj klasifikaciji prostornih jedinica za statistiku 2012., od 01. siječnja 2013. godine Požeško - slavonska županija je ušla u sastav statističke regije Kontinentalna Hrvatska. (ŽRS-PSŽ, 2017).

Svoje vrhunce u smislu administrativno-gospodarskog-logističkog središta, administrativno središte Požega i s njom povezan prostor županije doživljava u nekoliko navrata i to:

- ✓ za vrijeme boravka Rimljana na ovim prostorima, kada Požeštinom prolazi značajna rimska cesta (zlatna dolina);
- ✓ u vrijeme Turske vladavine ovim prostorima, kada Požega bijaše središte Sandžaka;
- ✓ u drugoj polovici 19. stoljeća kada je Požega sjedište Požeške županije, a administrativno joj pripadaju kotari Požega, Kutjevo, Pakrac, Daruvar, Virovitica, Podravska Slatina i Voćin, a osamdesetih godina 19. stoljeća u sastav Požeške županije ušli su i Novogradiški, Novski i Brodski kotar;

- ✓ krajem 70-godina 20. stoljeća kada proizvodni pogoni tvrtki Ljevaonica, Zvečevo, Oroplet, zapošljavaju više desetaka tisuća djelatnika, a proizvodi iz Požege svoje tržište nalaze u značajnom broju zemalja inozemstva.

PSŽ, je pretežno ruralno te gospodarski i prometno zaostalo područje u odnosu na ostala područja RH. Na tu činjenicu nije značajnije utjecalo osamostaljenje Republike Hrvatske 90. godina prošlog stoljeća, kao niti ulazak Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije 2013. godine. Naj vjerodostojni dokazi te teze su pokazatelji o kretanju gospodarstva u odnosu na druga područja Republike Hrvatske, te u posljednje vrijeme demografski pokazatelji koji ukazuju na negativna kretanja proteklih godina, odnosno odlazak građana s ovog područja u razvijena i prosperitetnija područja, odnosno mjesta gdje je rad više plaćen.

Razlika između ovog ruralnog i urbanih razvijenih područja zemlje, te zaostajanje u gospodarskom i prometnom razvoju, rezultat je nekoliko čimbenika koji su ostavili svoje posljedice, a to su posljednji ratni sukob 90. godina prošlog stoljeća, kojim su bili zahvaćeni sjeverozapadni dijelovi Požeštine, što je za rezultat imalo odljev stanovništva i pad gospodarske aktivnosti koja je nastupila nakon rata i ulaska u proces tranzicije, pri čemu nakon sukoba nije zaživio održiv povratak, a tranzicija nije donijela dostizanje razine gospodarske aktivnosti prije ratnog sukoba, zatim recesijska 2008. godina, koja je negativno utjecala i na gospodarstvo ovog područja, te određene nezakonite radnje vezane za infrastrukturu koje su doživjele i sudski epilog, te u konačnici nakon pristupanja EU, značajan odljev stanovništva.

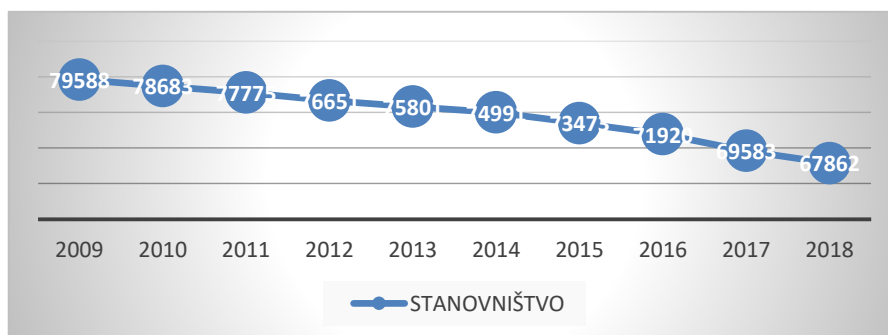
Požeško-slavonskoj županiji, kao i ostalim ruralnim područjima Republike Hrvatske, stoje na raspolaganju razne integracijske mogućnosti i potpore s državne razine i razine Europske unije. No, uočava se da se izbor i sufinanciranje najvećim dijelom svodi na pomoć poljoprivrednim gospodarstvima, sufinanciranje neproizvodnih objekata (škole, turistički sadržaji, vrtići, objekti razne neproizvodne namjene), a izostaju veća direktna strana ulaganja ili sufinanciranja u razvoj gospodarstva, infrastrukture i nabavu, te opremanje postojećih proizvodnih pogona suvremenom tehnološkom opremom i strojevima i razvoj obnovljivih izvora energije.

2. DEMOGRAFSKI POKAZATELJI

Stanovništvo za svako područje ili državu predstavlja značajan gospodarski resurs. To se ne odnosi samo na broj stanovnika, već i na njihove stručne sposobnosti, znanja i vještine koje se izražavaju kao intelektualni kapital. Značenje tog kapitala sve više dolazi do izražaja u suvremenim uvjetima privređivanja, a posebice nakon ulaska država u asocijacije ili zajednice kakva je EU, u kojoj je sloboda kretanja i zapošljavanja gotovo neograničena. To za posljedicu ima da razvijenije zemlje s potrebama za radnom snagom iz slabije razvijenih izvlače osposobljeno stanovništvo i time slabe i onako slaba gospodarstva. To za posljedicu ima odljev stanovništva, ali i gubitke vezane za školovanje i edukacije koje se provode u zemljama, a nakon kojih tzv. gotovi proizvodi – osposobljeni djelatnici bez naknade odlaze u druga područja – zemlje gdje je vrijednost rada veća.

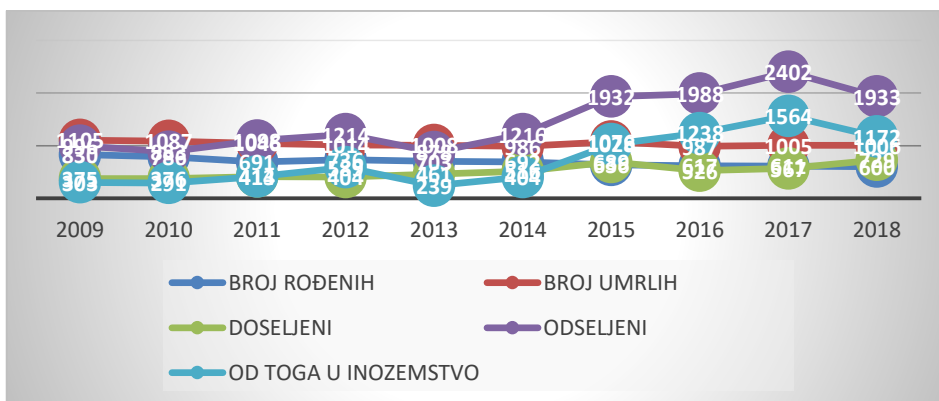
Najveći broj stanovnika PSŽ imala je 60. i 90. godina prošlog stoljeća, kada je na ovim područjima boravilo oko 100.000 stanovnika. Ratni sukob 90. godina prošlog stoljeća koji je zahvatio i dijelove PSŽ imao je za rezultat prvi značajniji pad broja stanovnika u novijoj povijesti, te je tako s oko 100.000 stanovnika u 90. godini prošlog stoljeća, došlo do pada broja stanovnika u 2001. godini na 83.444, te u 2011. godini na daljnjih 77.775 stanovnika. U godini ulaska u EU, na prostoru PSŽ prema podacima Državnog zavoda za statistiku RH-e, boravilo je 75 801 stanovnika, a nakon pet godina boravka u EU broj stanovnika u 2018. godini na istom prostoru je 67 862.

Grafikon 1. Kretanje ukupnog broja stanovnika PSŽ 2009-2018
Izrada: autori prema podacima državnog zavoda za statistiku RH

Iz grafikona 1. i prethodno navedenih pokazatelja je vidljivo da od ulaska u EU 2013. godine, prostor PSŽ bilježi manji broj stanovnika i to čak 8.039 ili 10% uzimajući u obzir broj stanovnika 2009. godine. Istovremeno u periodu 2009. – 2013. godina, broj stanovnika je bilježio ukupan pad od 3.787 stanovnika. Iz grafikona 2. razvidno je da je broj rođenih u razdoblju 2009.-2018. godina u padu (2009-830 rođenih, 2018-600), dok je broj umrlih okvirno na istoj razini i kreće se oko 1000. 3027 doseljenih osoba u periodu od ulaska u EU do 2018. godine, je nažalost daleko manja brojka od broja odseljenih kojih je u periodu od ulaska u EU 9.471, od čega je njih 5.406 osoba odselilo iz PSŽ u inozemstvo.

Grafikon 2. Kretanje broja rođenih, umrlih, doseljenih i odseljenih PSŽ 2009-2018

Izrada: autori prema podacima državnog zavoda za statistiku RH

Niti prognoze kretanja broja stanovništva ne donose ništa povoljnije pokazatelje, te tako Anđelko Akrap (2015) u svom istraživanju pod nazivom „Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051“ projicira da na ovom području 2051. godine neće boraviti više od 39.600 stanovnika ili 2041. godine 50.754.

Stanovništvo je najvažniji faktor društveno–ekonomskog razvitka nekog područja jer je izvor radne snage. Radna snaga određuje smjerove i tempo razvoja gospodarstva. Na taj se način stvaraju manje ili više poželjni uvjeti za život na nekom području. Veći broj stanovnika znači i veće tržište koje postavlja zahtjeve za nove infrastrukturne projekte na svim razinama, a posebice u slučaju prometa i logistike.

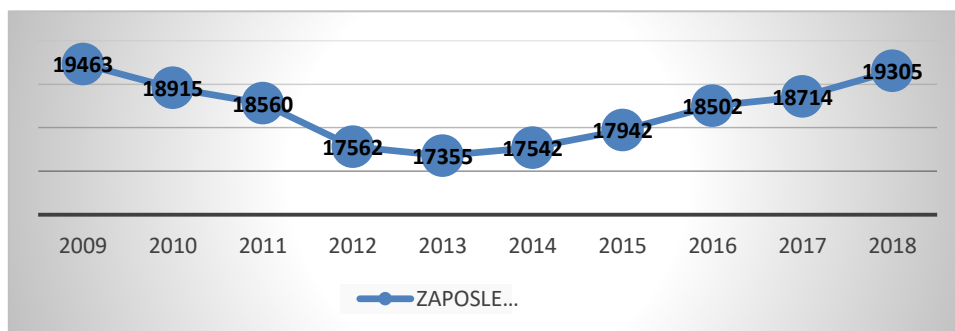
Pad broja stanovnika sa sobom donosi i pad potrošnje, pad potreba za svim uslugama, pa tako i prometno-logističkim, čime naravno postaje upitna i izgradnja novih prometnica. Stoga je nužno da Požeško-slavonska županija započne s demografskom revitalizacijom svog područja kao osnove za društveno–ekonomski razvitak. To naravno neće moći biti moguće bez aktivnosti u sklopu državnih i europskih strategija i apliciranja na mjere i aktivnosti koje će zadržati stanovništvo na ovom području i osigurati veći broj rođenih.

3. ZAPOSLENOST U POŽEŠKO-SLAVONSKOJ ŽUPANIJI

Opću razinu zaposlenosti određuje ponuda i potražnja na tržištu rada, ali i cijena rada. Visoka razina zaposlenosti jedan je od primarnih ciljeva ekonomske politike zbog njezine važnosti za ekonomsko, socijalno i političko stanje društva. Nesklad između ponude i potražnje za radnom snagom promjenljivi su i ovise o uvjetima tehnološkog razvoja, kao i smjenama gospodarskoga rasta i recesije, što stvara veću nezaposlenost i napetost na tržištu rada, a otvaranjem dostupnih tržišta s bolje plaćenim poslovima moguć je pad ili stagnacija zaposlenosti, kao i pad nezaposlenosti, koji nije uzrok adekvatna politika zapošljavanja već migracije stanovništva.

Od 2009. godine, (19.463 zaposlena) do 2013. godine, (17.355) odnosno ulaska u EU, PSŽ bilježi pad broja uposlenih što je rezultat neriješenih problema tranzicije ali i recesijske 2008. godine. Od 2014. godine (17.542 zaposlena) do 2018. godine (19.305) broj zaposlenih je narastao za 1.763, ali još nije dosegao razinu iz 2009. godine (19.463).

Grafikon 3. Kretanje broja zaposlenih u PSŽ 2009.-2018.

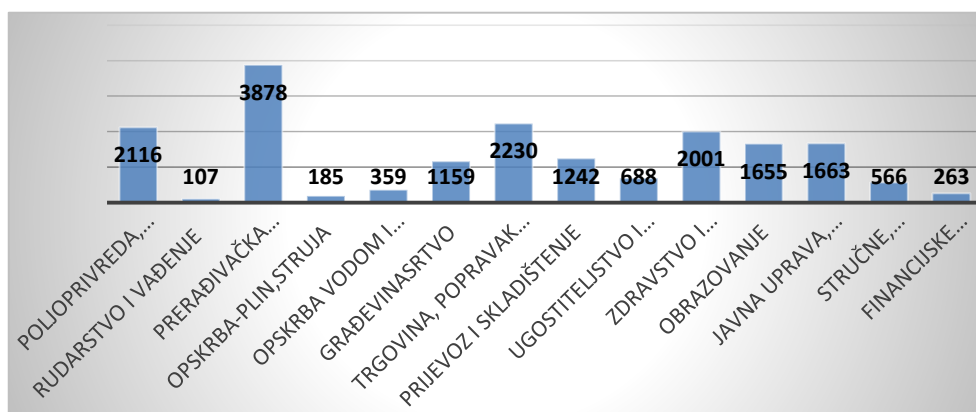

Izrada: autori prema podacima HZMO

Iz pokazatelja je razvidno da ovaj prostor niti pet godina od dana pristupanja EU, nije vratio zaposlenost na onu iz 2009. godine, unatoč mogućnostima i razvojnim fondovima koji stoje članicama EU. Zanimljiv je i pokazatelj da prema važećoj Razvojnoj strategiji Požeško-slavonske županije, trenutno na ovom području nema stranih ulaganja u proizvodne pogone i sl., odnosno direktno u gospodarstvo.

Istovremeno, promatrano prema uposlenosti po granama na prvom mjestu se ističe prerađivačka industrija u kojoj je u 2018. godini bilo zaposleno 3.878 zaposlenih, pri čemu je struktura zaposlenih u najbrojnijim djelatnostima prikazana u sljedećem grafikonu.

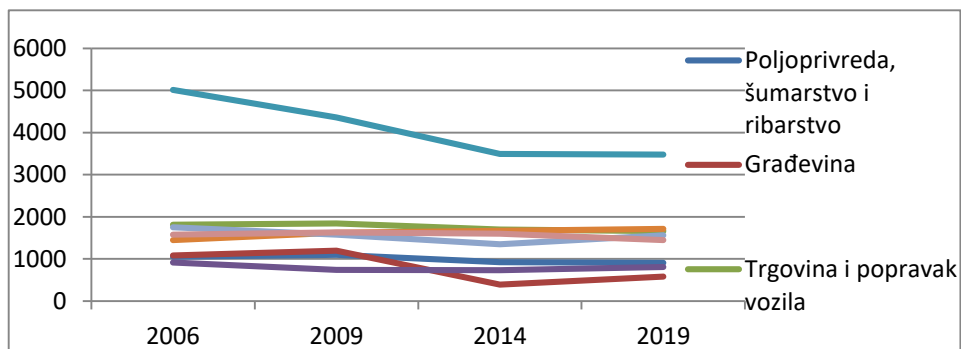
Grafikon 4. Zaposleni u najbrojnijim djelatnostima u PSŽ – srpanj 2019.

Izrada: autori prema podacima HZMO

Iz grafikona je vidljivo da prerađivačka industrija na području PSŽ u 2019. godini, prema broju zaposlenih zauzima prvo mjesto s 3878 uposlenih, nakon koje slijedi po brojnosti trgovina i popravak vozila u čijim je djelatnostima zaposleno 2230 osoba, poljoprivredi i šumarstvu 2116 osoba, zatim slijedi zdravstvo i socijalna skrb u kojima je zaposleno 2001 osoba, javna uprava, obrana i obvezno socijalno osiguranje u kojima je zaposleno 1663 osoba, obrazovanju 1655 osoba, prijevozu i skladištenju 1242 osobe i građevinarstvu 1159 osoba, te ostale djelatnosti s manjim brojem zaposlenih. Kretanje broja uposlenih u granama s najviše uposlenih prikazano je u sljedećem grafikonu.

Grafikon 5. Kretanje broja uposlenih u pojedinim granama kod pravnih osoba (82% svih uposlenih) kroz razdoblje 2006, 2009, 2014 i 2019.)

Izrada: autori prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Najveći pad zaposlenih u PSŽ kod pravnih osoba čiji uposleni čine 82% svih uposlenih iskazuje se kod prerađivačke industrije (5011/3480), što je ukupno smanjenje za 1531 uposlenog u djelatnosti čiji je rezultat rada u većini slučajeva gotov proizvod, poluproizvod i novostvorena vrijednost, a ista je izvozno orijentirana i osigurava prisutnost na međunarodnim tržištima (tradicionalno zbog prisutnosti sirovina - drvena, staklarska, metalurška, prehrambena i tekstilna), te je pad zasigurno utjecao i na rezultat vanjsko trgovinske razmjene, a u konačnici i na ukupan BDP.

4. NEZAPOSLENOST

Pojam nezaposlenosti može imati različita značenja ovisno o kontekstu u kojemu se koristi. Može opisivati pravno-administrativno stanje odnosno evidentiranost na listi zavoda za zapošljavanje ili pravo na novčanu naknadu za nezaposlene. Ujedno, može označavati stav odnosno spremnost na prihvaćanje posla pod određenim uvjetima. Može se odnositi i na socijalne teškoće unutar određenog gospodarskog sustava, kao i na neravnotežu ponude i potražnje rada na pojedinim dijelovima ili na cjelokupnom tržištu rada (Mrnjavac, 1996) Prema uputama *International Labour Organisation* (ILO-a), standardna međunarodna definicija nezaposlenosti obuhvaća sve osobe starije od dobne granice određene za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništva, koje su:

1. tijekom referentnog razdoblja bile bez posla,

2. tijekom tog razdoblja bile u svakom trenutku na raspolaganju za posao, te
3. tražile posao (poduzimale određene korake u cilju pronalaženja posla).

Stopa nezaposlenosti je izuzetno važan indikator stanja u kojem se društvo nalazi.

Niz je uzroka koji generiraju visoku nezaposlenost, odnosno, strukturalni poremećaj na tržištu rada između ponude radne snage i potražnje za radnom snagom. Nezaposlenost proizvodi čitav niz negativnih, ne samo ekonomskih, nego i socijalnih, socijalno-psiholoških, demografskih posljedica.

Prema većini autora podnošljiva stopa nezaposlenosti je ona koja se kreće između nula i 5%. U tom udjelu, većina radno sposobnog stanovništva ima posao kojim osigurava bar minimalne uvjete za svoju egzistenciju, ukoliko ostaje bez posla lako nalazi novi posao, po društvo ne postoji opasnost od nemira i protesta, a ekonomski sistem je efikasan u eksploatiranju radne snage samim time što uspijeva da uključi većinu radno sposobnog stanovništva bez obzira na kvalifikacije koje ono posjeduje.

Stopa nezaposlenosti koja se nalazi na nivou između 5% i 10% je alarmantna. Ovako visoka nezaposlenost već ukazuje na poremećaj u odnosu ponude i potražnje za radnom snagom na tržištu rada, na pad privredne aktivnosti, usporen proces stvaranja novih radnih mjesta, ne konkurentnost privrede itd.

Društvo koje ima stopu nezaposlenosti iznad 15%, i posebno iznad 20% smatra se ozbiljno raslojenim socijalno podijeljenim, u kojem prevladava osjećaj socijalne nepravde, a velik broj ljudi nema skoro nikakve šanse da ostvari svoje pravo na rad, odnosno da osigura uvjete vlastitog opstanka. U tim uvjetima je jasan pad gospodarske aktivnosti i evidentno je da je vođena pogrešna ekonomska politika. Ovako visoka stopa nezaposlenosti lako može da uvjetuje val socijalnih nemira i protesta, zatim emigracijske valove, što je slučaju i na području PSŽ, rast kriminala, suicida, čak i probleme u domeni fizičkog i mentalnog zdravlja socijalno ugroženih kategorija stanovništva.

Često statistički podaci koje objavljuje Svjetska banka, ili pak državne vlade uglavnom ne predstavljaju vjernu sliku stvarnosti, odnosno stopa

nezaposlenosti je u stvarnosti često veća bar za nekoliko postotaka od onih koje se navode.

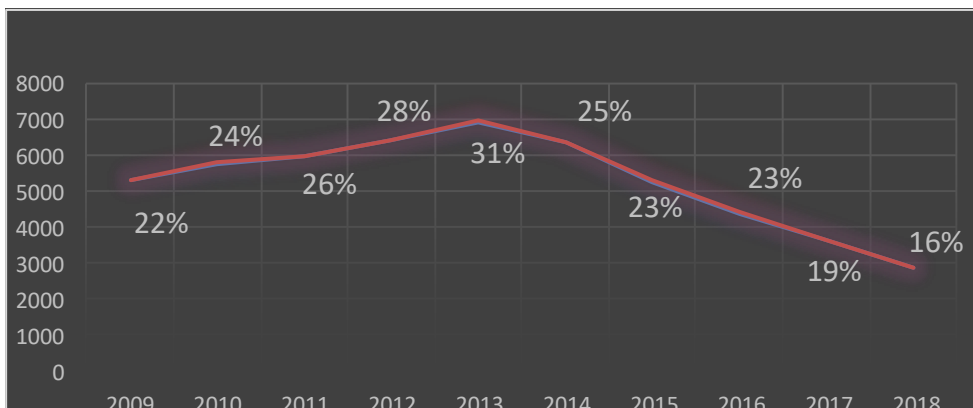
4.1. Pokazatelji o kretanju nezaposlenosti na području EU, RH i PSŽ

Prema pokazateljima Eurostat-a, za svibanj 2019. godine, bilježi se najniža stopa nezaposlenih u EU i Hrvatskoj u zadnjih 19 godina. Na razini EU-a sezonski prilagođena stopa nezaposlenosti, mjerena metodologijom Međunarodne organizacije za rad (ILO), u svibnju je iznosila 6,3 posto, Među zemljama EU-a čijim je podacima Eurostat raspolagao, najniža je stopa nezaposlenosti u svibnju zabilježena u Češkoj, od 2,2 posto. Slijede Njemačka i Nizozemska s 3,1 odnosno 3,3 posto.

U Hrvatskoj je stopa nezaposlenosti mjerena ILO-vom metodologijom u svibnju iznosila sedam posto i smanjena je za 0,1 postotni bod u odnosu na revidiranu vrijednost u travnju. To je njezina nova najniža razina otkada je Eurostat početkom 2000. godine počeo objavljivati podatke za Hrvatsku.

PSŽ bilježi stopu nezaposlenosti u 2018. godini, od 12,9%, što je značajno više od prosjeka EU i RH.

Grafikon 6. Kretanje broja nezaposlenih i stope za period 2009.-2018. PSŽ

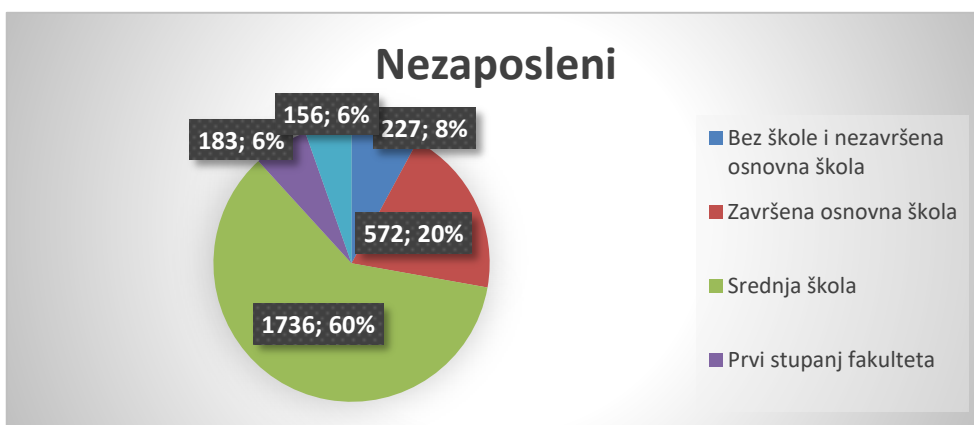
Izrada: autori prema podacima HZZ

Iz analize kretanja nezaposlenih, te prethodne analize zaposlenih čiji broj nije dosegao razinu u 2018. godini, onog iz 2009. godine, može se zaključiti u korelaciji s demografskim pokazateljima da pad broja

nezaposlenih nije rezultat mjera zapošljavanja već otvorenosti tržišta EU i mogućnosti migracija potaknutih visokom nezaposlenošću u ranijem periodu i niskoj cijeni rada.

Uz osnovne pokazatelje o broju nezaposlenih te registriranoj nezaposlenosti, za planiranje svih politika od onih razvojnih do onih za pojedine djelatnosti, te lokalnih planova pa tako i prometno-logističke planove bitni su i pokazatelji o strukturi nezaposlenih. Od ukupno 2873 nezaposlenih u 2018. godini, na području Županije požeško-slavonske njih 1736 ili 60.4% je s nižim stupnjem obrazovanja, odnosno s završenom srednjom školom, a 572 ili 20% s osnovnom, što ukupno čini čak 80% svih nezaposlenih, što može i mora biti osnova za planiranje potreba u gospodarstvu upravo za tom vrstom djelatnika.

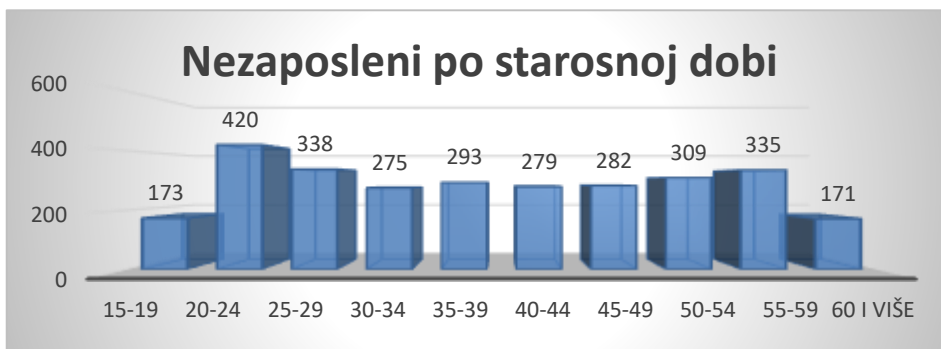
Grafikon 7. Struktura ukupno nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2018. u PSŽ

Izrada autori prema podacima iz Baze podataka HZZ-a

Analiza nezaposlenosti, prema dobi i završenom stupnju obrazovanja na temelju sljedećeg grafikona pokazuje da su posebno ugrožene mlade osobe (20-24 godine) kojih je nezaposlenih krajem 2018. godine na području PSŽ bilo 420 ili 14%, ali ističe se i pokazatelj da je čak 1376 nezaposlenih ili 47% starije od 40 godina.

Grafikon 8. Struktura ukupno nezaposlenih osoba prema starosnoj dobi u 2018. u PSŽ

Izrada autori prema podacima iz Baze podataka HZZ-a

Kako bi se ukazalo na problem nezaposlenosti, potrebno je ujedno proanalizirati i potražnju, odnosno potrebe za radnicima, tj. broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta. Sljedeća tablica prikazuje slobodna radna mjesta prema zanimanjima u posljednjih pet godina.

Tablica 1. Slobodna radna mjesta prema rodovima zanimanja u RH, 2014.-2018

Zanimanje/godina	2014	2015	2016	2017	2018
Čelnici, dužnosnici, direktori	5	6	4	9	4
Stručnjaci i znanstvenici	704	806	806	653	814
Inženjeri, tehničari i srodna zanimanja	342	311	422	260	333
Uredski i šalterski službenici	130	180	166	120	168
Uslužna i trgovačka zanimanja	324	391	392	478	421
Poljoprivrednici, lovno-uzgojni, šumarski radnici i ribari	9	1	9	6	22
Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	262	504	710	656	686
Rukovatelji strojevima, vozilima	112	192	199	274	278
Jednostavna zanimanja	275	355	464	571	808
Ukupno	2163	2746	3172	3027	3534

Izrada autori prema podacima iz Baze podataka HZZ-a

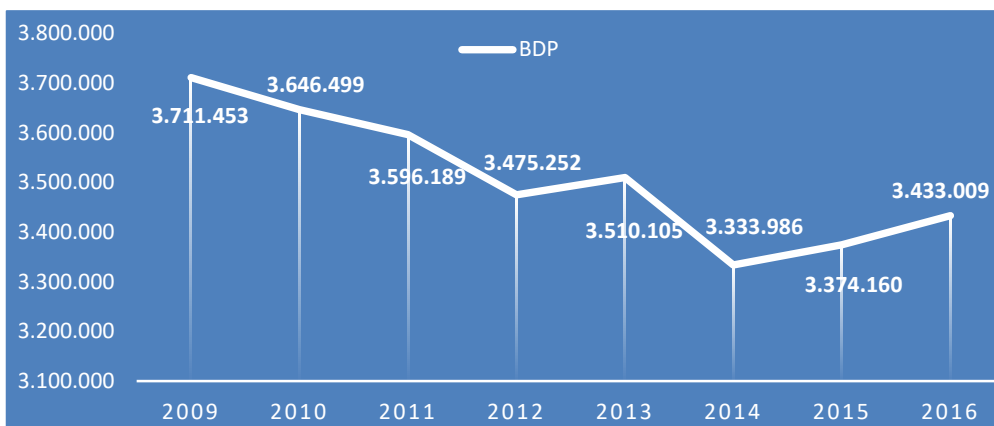
5. BDP I VREDNOVANJE RADA

Bruto domaći proizvod (BDP), (engl. gross domestic product /GDP/) glavni je makroekonomski pokazatelj, a to je tržišna vrednost svih finalnih

dobara i usluga proizvedenih u jednoj zemlji/području u određenom vremenskom periodu.

BDP je sveobuhvatan i najčešće korišten pokazatelj stanja gospodarstva na svim razinama. BDP Hrvatske u 2016. godini (351.349 milijardi kuna) činio je samo 0,3% ukupnog BDP-a EU, a istodobno gledan na razini ovog rada (Županija) pokazuje velike razlike u gospodarskoj snazi pojedinih županija. BDP pet gospodarskih najrazvijenijih županija (Grad Zagreb - 118.100, Primorsko-goranska – 29.181, Splitsko-dalmatinska – 29.455, Istarska – 22.115 i Zagrebačka – 20.339) čini čak 62% ukupnog BDP-a Hrvatske, a BDP gospodarski najslabijih županija Ličko-senjske (3.099), Virovitičko-podravске (3.685) i Požeško-slavonske županije (3.433) nešto ispod ili na razini 1% posto ukupnog BDP-a RH.

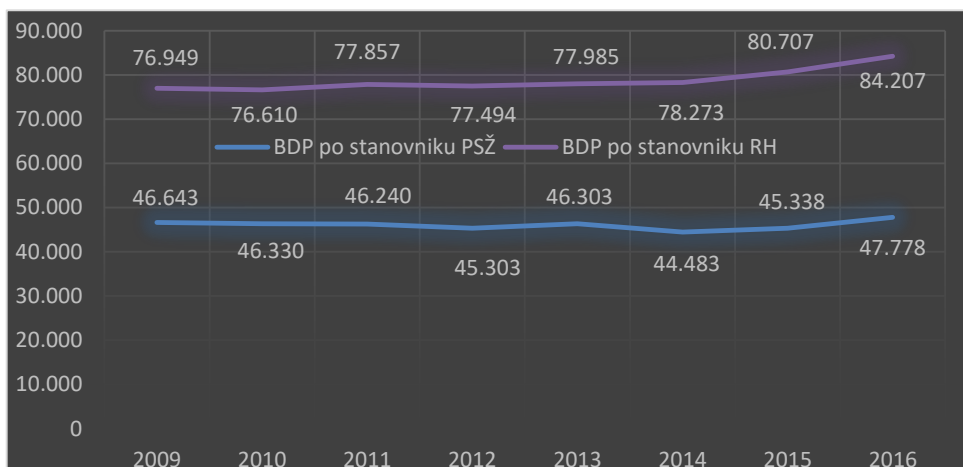
Grafikon 9. Kretanje BDP PSŽ 2009-2016.

Izrada: autori prema podacima DZS

Iz pokazatelja Državnog zavoda za statistiku razvidno je da je BDP na razini Županije bilježio pad u periodu od 2009. do 2012. Godine, zatim blagi rast u 2013. Godini, u vrijeme pristupanja RH EU, te ponovno pad u 2014. godini. U 2015. i 2016. godini bilježi se rast BDP-a, koji nije još uvijek dosegao razinu iz 2009. godine.

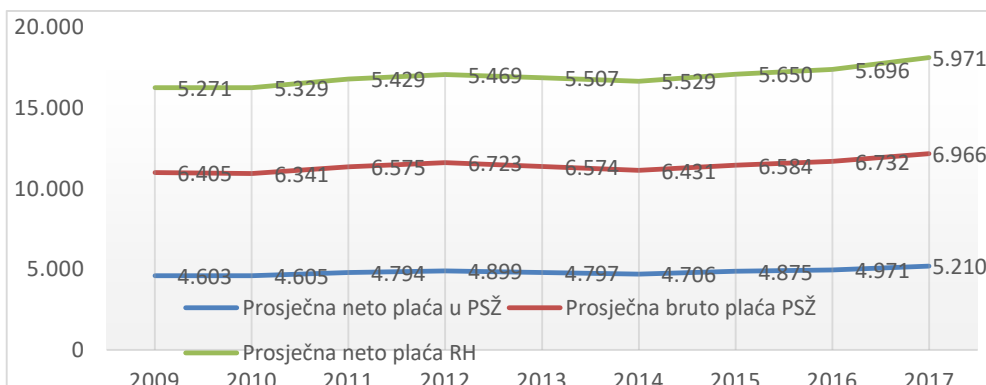
Grafikon 10. Kretanje BDP po stanovniku PSŽ
2009/2016.

Izrada: autori prema podacima DZS

Iz grafikona i analize pokazatelja, razvidno da je BDP po stanovniku PSŽ značajno manji u odnosu na RH-u, a kako je RH prema pokazateljima EU na začelju zemalja članica EU iz koje se nalaze Rumunjska i Bugarska može se zaključiti da je BDP PSŽ po stanovniku na razini pojedinih regija istih država. Također se jasno uočava da nema značajnijeg rasta nakon ulaska u EU.

Grafikon 11. Kretanje bruto i neto plaće PSŽ i neto plaće RH PSŽ 2009-2017.

Izrada: autori prema podacima DZS

Iz pregleda plaća za prostor RH i PSŽ razvidno je da je rast neto plaća od 2009. Do 2017. godine neznatan, odnosno iznosi svega 607 kuna, ili cca 80 eura, dok je od godine ulaska u EU neto plaća narasla tek za 413 kuna ili nešto više od 50 eura ili 100 KM.

6. ZAKLJUČAK

Gotovo svakodnevno na svim medijima širom regiona kako u zemljama članicama, tako i onima koje kane pristupiti u EU, govori se o integraciji koja značajno doprinosi razvoju zemalja i regija koje u nju pristupe. No, očito zbog nekoliko čimbenika koji su nastali i prije stupanja u EU, (a od kojih se mogu navesti ratni sukob i tranzicija) te mišljenja da će sam ulazak u EU riješiti sve probleme, te činjenice da nisu iskorištena značajnija sredstva za poticanje gospodarstva, očito je da prostor PSŽ (a podjednako tako prema medijima i ostale županije Slavonije) temeljem zaključaka iz ovog rada nisu imale u posljednjih 5 analiziranih godina značajnijeg poboljšanja gospodarskog stanja nakon ulaska u EU.

Promatrajući mogućnost slobodnog kretanja radne snage, očito je da je to bila jedina mogućnost koja je iskorištena i to od strane građana, no to će vrlo malo koristiti ukupnoj zajednici i prostoru PSŽ, budući sada građani na rad u inozemstvo odlaze s čitavim obiteljima i teško je očekivati značajnije povratke poglavito zbog cijene rada koju će biti teško dostići, ali i klime koja nažalost vlada ovim prostorima. a to je vječiti sukob struja zasnovan na ideologijama, problemi s radom pravosuđa i Inspekcija itd. To je dovelo i do smanjenje stope nezaposlenosti, ali ne kako je navedeno mjerama zapošljavanja, već odlaskom građana u područja gdje je rad više vrednovan, a za to vrijeme prostor je ostao bez kvalitetnih djelatnika i sada nastaju potrebe za inozemnom radnom snagom, koje nažalost niti nema, kao 70-godina prošlog stoljeća kada se ovaj prostor punio ljudima poglavito iz sjeverne Bosne. Na taj način i s prikazanim brojem i kvalifikacijama radne snage te starosnoj dobi, teško je i očekivati značajnije pomake na planu rasta gospodarstva, poglavito poticanog inozemnim ulaganjima, posebice u grane s većim brojem djelatnika. Broj zaposlenih također nije dosegao razinu iz 2009. godine, ali bilježi uspon od ulaska u EU, što je jedan od pozitivnih pokazatelja.

BDP za razinu Županije nije dosegao razinu iz 2009. godine, a neto plaća u periodu od 2009. do 2017. godine narasla je svega 607 kuna, i to u uvjetima kada je niz proizvoda i usluga značajno bilježio porast cijena. Zanimljivo je i da je od ulaska u EU plaća u PSŽ zabilježila rast od cca. 400 kuna, odnosno u relaciji 55 eura ili 105 km.

Sve navedeno dovodi do zaključka da ovakva područja zatečena ratom, problemima tranzicije, gubitkom stanovništva, ulaskom u ovakve integracije i posebice gubitkom ruralnog identiteta i proizvodnje u okviru istih ulaskom u EU imaju značajne dugoročne i teško rješive probleme koje nažalost neće riješiti niti mogućnosti EU fondova, čija sredstva završavaju u dječjim vrtićima u kojima nema djece, zgradama poduzetničkih zona bez poduzetnika, kino dvorana i kulturnim sadržajima koje neće postići rast i razvoj područja.

LITERATURA

1. Akrap, A., 2015. Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., stručni rad, Zagreb
2. Državni zavod za statistiku RH-e, podaci o kretanju BDP-a, plaćama, dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
3. Državni zavod za statistiku RH-e, podaci o kretanju broja stanovništva, dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
4. FINA-Financijska agencija RH-e, dostupno na: <https://www.fina.hr/poslovne-informacije-i-financijski-izvjestaji>.
5. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, podaci o broju osiguranika, umirovljenika, dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=723>
6. Huasanović-Pejnović D., 2010. Demografski razvoj podvelebitskog primorja u uvjetima periferije, znanstveni rad, Učiteljski fakultet u Rijeci str.1.
7. Internet portal: Lupiga, dostupno na: <https://lupiga.com/>
8. Panora, regionalni koordinator razvoja PSŽ., 2017. Županijska razvojna strategija Požeško-slavonske županije do 2020. dostupno na: <http://www.panora.hr/zupanijska-razvojna-strategija>.
9. Strbašić, M. i sur. (1977). Požega 1277-1977.